

1 **AGDER ARBEIDERPARTI | FYLKESTINGSPROGRAM 2023 – 2027**

2 Programkomiteens innstilling

4 **Sammen om framtida – store muligheter**

5 Agder er på mange måter kontrastenes fylke. Vi har utfordringer knyttet til et lite variert
6 arbeidsmarked og mange deltidsstillinger. Vi har også flere unge uføre enn resten av landet.
7 Samtidig er vi en region med store muligheter innen etablerte og nye grønne og blå
8 næringer.

9
10 For å sikre en ledende posisjon innen næringer som havvind, batteri, hydrogen og biozin, må
11 vi ha en helhetlig politikk. Alt henger nemlig sammen med alt. De nye næringene må ha
12 tilstrekkelig med arbeidskraft, derfor skal vi ha en god videregående skole som utdanner de
13 folkene som etterspørres. For å rekruttere familier fra andre deler av landet, må vi ha
14 arbeidsplasser til begge foreldre og gode kultur- og fritidstilbud til hele familien. Og det må
15 bygges en god infrastruktur som gjør det mulig å bosette seg i hele fylket uten at reiseveien
16 mellom jobb og hjem tar for lang tid.

17
18 Fylkeskommunen har ansvar for viktige innsatsfaktorer for at Agder skal utnytte mulighetene.
19 Arbeiderpartiet har en helhetlig politikk for å løse utfordringene ved å utnytte mulighetene. Vi
20 har en sosialdemokratisk politikk for å skape verdier som vi deler rettferdig. Vi har en politikk
21 som tjener fellesskapet, og dermed også den enkelte.

22
23 Arbeiderpartiet har definert fem satsingsområder for de neste fire årene. Her beskriver vi
24 disse og hvorfor disse er viktige satsninger for oss:

28 **1. Grønn vekst og nye arbeidsplasser.**

29 Vår region har en viktig nasjonal rolle i etableringen av den industrien som skal utvikle Norge
30 videre i en klimavennlig retning. Vårt næringsliv har en kompetanse som er etterspurt, og vi
31 har en geografisk plassering som er gunstig for etableringen av den nye industrien. Men vi er
32 ikke alene om å ønske oss en ledende posisjon på dette feltet, og det er viktig med et godt
33 samarbeid i landsdelen og en aktiv politikk for at vi skal få vår andel av satsningen. Derfor er
34 dette en viktig satsningsområde for Arbeiderpartiet de neste årene.

36 **En spydspiss for det grønne skiftet:**

- 37 - Kompetansemiljøene og næringsklyngene må styrkes. Dette kan vi gjøre gjennom bedre
38 tilrettelegging av virkemiddelapparatet og fylkeskommunens rolle i næringsutvikling.
- 39 - Sikre offentlig eierskap over energiproduksjonen og viktige naturressurser.
- 40 - Ivareta arbeidslivets behov for kompetanse innen grønn omstilling.
- 41 - Agder fylkeskommunes rolle som pådriver i den regionalpolitiske havvindgruppen må
42 utvides til å gjelde flere grønne satsinger.
- 43 - Fylkeskommunen skal utvikle en industristrategi.
- 44 - Øke bevilgningen til de regionale næringsfondene.
- 45 - Konesjonskraftmidlene skal brukes til tiltak og prosjekter som bidrar til utvikling av
46 arbeidsplasser i hele fylket med spesielt fokus på distriktene. Bruken av
47 konsesjonskraftmidlene skal synliggjøres i budsjettet og rapporteres på i regnskap.
- 48 - Vi trenger mer kraft, og her må alle teknologier innenfor ren fornybar energi bidra, også
49 vindkraft på land. Vår politikk er at det skal være kommunene selv som avgjør etablering
50 av nye kilder for ren energi, som for eksempel vindkraft på land.

Økt vekst gjennom satsing på landbruk, skogbruk og havbruk

- Naturbruksutdanningen ved Søgne videregående skole og Tvedestrand videregående skole må styrkes. Det må legges til rette for etterutdanning (voksenagronom) og sikre grunnlag for høyere landbruksutdanning for ungdom fra Agder.
- Fylkeskommunen må engasjere seg sterkere i landbruket gjennom egne tilskuddsordninger som kan øke kompetanse og rekruttering.
- Egne tilskuddsordninger til drenering.
- Ivareta et sterkt jordvern og støtteordninger for nydyrking, grøfting og jordflytting som over tid gir et nullregnskap i omdisponering av matjord.
- Øke satsingen på produksjon og foredling av lokalmat. Vi vil jobbe sammen med næringslivet i regionen for å skape et marked for lokalproduserte produkter.
- Videreutvikle samarbeidet med aktuelle aktører som er med på å skape verdikjeder i jord og skog. Dette vil gi flere arbeidsplasser og klimagevinst. I tillegg vil vi styrke tiltak som belyser karbonlagring i jord og økt bruk av lokale varer hos øvrig næringsliv i regionen.
- Sikre virkemidler som bygger opp under god agronomi, friske dyr og velferd for bonden og familiejordbruket.
- Skogen og landbruket må i større grad enn i dag brukes til å bygge lokalsamfunn, blant annet gjennom å satse på helårslige arbeidsplasser.
- Øke verdiskapingen i kystsonen, blant annet gjennom Blått kompetansesenter Sør (regionalt samarbeid mellom akademia, næringsliv og forvaltning).
- Oppdrett av fisk skal kun skje i lukkede merder/anlegg som sikrer at det ikke forekommer utslipp av organisk materiale
- Jobbe for at jakt- og fiskerettigheter via Statskog må gå mer tilbake til kommunens innbyggere.

Agder som helårsdestinasjon:

- Legge bedre til rette for turisme gjennom hele året – også utenom de mest attraktive sesongene – for å sikre grunnlaget for flere helårslige arbeidsplasser innen næringen.
- Videreutvikle reiselivs- og opplevelsesindustrien. Dette kan gjøres ved å stimulere til felles produktutvikling og nye, sammenhengende verdikjeder.
- Legge til rette for å bruke kulturminner som en del av opplevelsesindustrien og utvikle eget program for bruk av kulturminner i næringssammenheng.
- Vurdere å innføre en ny festivalstøtteordning som sikrer forutsigbarhet for festivalene
- Vurdere å opprette regionale kulturfond som vil kunne bidra til å styrke regionens mangfoldige kulturarenaer.
- Agders museer bør få status som landsdelsmuseum.
- Styrke museene med vekt på formidling og faglig utvikling.
- Ta vare på kystkulturen og kystlandskapet langs kysten.
- Styrke Visit Sørlandet, næringsklyngen for reiseliv-, kultur- og opplevelser på Agder.
- Rv 9 bør få status som nasjonal turistveg

2. En offensiv og aktiv arbeidslivspolitik

Et organisert arbeidsliv er en forutsetning for et organisert samfunn. Det er viktig for den sikkerhet arbeidstakere trenger både på jobb og på fritiden. Og et arbeidsliv som tar sine arbeidstakere på alvor, er en styrke for å rekruttere de folkene vi trenger for å utvikle landsdelen videre.

Et seriøst arbeidsliv:

- Innføre Norges-modellen for et seriøst arbeidsliv ved kjøp av offentlige varer og tjenester.
- Offentlige anbud må sikre at ansatte blir med til eventuell ny arbeidsgiver.
- Store anbud må splittes opp slik at det mulig for mindre, lokale bedrifter å levere tilbud på deler av anskaffelsen.
- Det må settes av ressurser til oppfølging av seriøsitetsreglene.
- Innføre læreplassgaranti gjennom forpliktende samarbeid med arbeidslivet (samfunnskontrakten).
- Øke bruken av fleksible utdanningsmodeller som kan føre frem til fag- og svennebrev.
- Elever innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram bør tilbys læreplass før sommerferien.
- Gi økonomisk støtte til Fair Play Agders arbeid for å forebygge arbeidslivskriminalitet.
- Undervisningen om den norske modellen, arbeidslivets regler, fagorganisering og partenes roller må styrkes.
- Styrke samarbeidet mellom arbeidsgiverorganisasjonene, arbeidstakerorganisasjonene og det offentlig (trepartssamarbeidet) i fylket og jobbe for å øke andelen fagorganiserte.

Inkludering i utdanning og arbeid:

- Gi støtte til prosjekter som Flere i arbeid, Nye mønstre, Leida, dysleksivennlige arbeidsplasser (DVA), og gjøre dem tilgjengelige i hele Agder.
- Støtte opp under prosjektet «Helt med» for å få flere med nedsatt funksjonsevne ut i jobb.
- Tilbudet om varig tilrettelagt arbeidsplass i det ordinære arbeidsliv (VTO-plasser) må bli behovsstyrt, ikke budsjettstyrt.
- Tilby sommerjobb til ungdom, gjerne til vedlikehold/forefallende arbeid ved de videregående skolene eller andre formålstjenlige aktiviteter.
- Jobbe for å etablere et kompetansesenter mot mobbing ved UiA som skal veilede og sikre lik behandling i saker om mobbing, uavhengig av hvilken kommune en bor i.
- Bruke eierskapet i arbeidsmarkedsbedriftene mer aktivt for å utvikle bedriftene ut fra formålet om å skape atføringsplasser og plasser for dem som trenger varig tilrettelagt arbeid.
- Satse på sertifiseringsordningen «Likestilt arbeidsliv».

Agder fylkeskommune som arbeidsgiver

- Fylkeskommunen skal ha flest mulig av sine tjenester i egen regi.
- Fylkeskommunen må bidra med prosjektmidler slik at flere kommuner gjennomfører heltidsprosjekter.
- Stillinger som utlyses i fylkeskommunen, skal som hovedregel være 100 %.
- Fylkeskommunen skal ha minst 150 lærlinger i egen organisasjon.
- Fylkeskommunen skal legge til rette for at en får gode veiledere for lærlinger/studenter.
- Det skal utarbeides ny seniorpolitikk for Agder fylkeskommune.
- Pensjonsordningen for ansatte skal ikke legges ut på anbud.

3. Utdanning som gir en god start på voksenlivet.

Utdanning er selve grunnfjellet i et velfungerende samfunn. Derfor er dette et viktig satsningsområde for Arbeiderpartiet. Å gi ungdom en videregående utdanning er å gi de grunnlaget for en jobb eller videre studier. En god videregående skole tilbyr den utdanning landsdelen trenger for å utvikle seg videre, og en god videregående skole er et sted ungdom motiveres og trives.

Utdanning og livslang læring der folk bor er viktig for å sikre at folk over hele Agder kan få tilbud om utdanning og kompetanseopyll. Alle våre 25 kommuner og næringsliv skal ha tilgang til kompetent arbeidskraft.

Like muligheter for alle

- Agder har nest høyeste andel elever i privatskoler i landet. Vi vil styrke fellesskolen og sier derfor nei til nye privatskoler.
- Agder skal fortsatt ha en geografisk inntaksordning slik at elever i hele fylket kan få videregående utdanning i nærheten av sitt bosted.
- Alle videregående skoler i vårt fylke skal bli FN-skoler slik at elevene får mer kunnskap om FNs bærekraftsmål og internasjonale saker.
- Sikre et godt tilbud gjennom bemanning, aktiviteter og god bygningsmessig stand ved internatene tilknyttet våre videregående skoler.
- Gi den partssammensatte Yrkesopplæringsnemnda innstillingsrett når skole- og tilbudsstruktur skal vedtas.
- Det må lages en opptrappingsplan for utstyr i den videregående skolen sammen med arbeidslivet.
- Innføre pilotprosjekt med leksefri skole.
- Videreutvikle ordningen med gratis skolefrokost, og gradvis innføre gratis lunsj for alle.
- Sikre at elevene får en god overgang fra grunnskole til videregående skole gjennom fylkeskommunens samarbeidsavtaler med kommunene.
- Satse mer på forebyggende tiltak innen psykisk helse ved å ha større oppmerksomhet på livsmestring og undervisning fra helsesykepleier.
- Sikre at elevene har tilgang på helsesykepleier ved å følge helsedirektoratets anbefalte bemanningsnorm i samarbeid med kommunene.
- Videreutvikle den digitale skolehelsetjenesten slik at elever kan få svar på sine helserelaterte spørsmål.
- Sikre at elever som har behov for tett oppfølging gjennomfører videregående skole ved hjelp av tiltak som for eksempel Jobbskolen, Lindesneslosen og Venneslabroa, og sørge for at slike tiltak er tilgjengelige i hele Agder.
- Gi lærere kompetanseheving gjennom å satse på etter- og videreutdanning.
- Sikre forutsigbarhet og langsiktig tilbud for elevene ved de videregående skolene for å unngå nedleggelse av linjer ved midlertidige svingninger i elevtall
- Lærlinger må følges opp i hele løpet frem til endt fagbrev/svennebrev. Dette kan også skje i samarbeid med arbeidsmarkedsbedrifter som støtte der skolene har behov for det.
- Prioritere faget yrkesfaglig fordypning slik at eleven får god oppfølging i møte med arbeidslivet.
- Styrke laget rundt eleven ved bla bruk av miljøarbeidere og helsesykepleier.
- Fortsatt satsning på «Ungt entreprenørskap».

Livslang læring

- Støtte opprettelsen av kompetanseforum som skal utarbeide strategi for bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel i det regionale arbeidsmarkedet.
- Styrke Fagskolens tilbud og utstyr, bla innenfor velferdsteknologi, batteri og havvind, slik at de kan ivareta regionens behov for høyere yrkesfaglig utdanning.
- Legge til rette for desentralisert yrkesfaglig og høyere utdanning i hele Agder gjennom styrket samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og ved bruk av nettbaserte og desentraliserte samlinger.
- Styrke karrieresentrene arbeid slik at flere voksne får tilbud om videregående utdanning.
- Fylkeskommunen skal ta et større ansvar for at de innsatte i fengslene får en relevant utdanning slik at veien tilbake til samfunnet blir lettere.
- Arbeide for at Agder får sin rettmessige del av de offentlige forskningsmidlene (FOU-midler).

4. Agder, et raust, likestilt og inkluderende samfunn for alle

Hvis vi ikke bestemmer oss for å gjøre noe for å bli et rausere, mer likestilt og inkluderende fylke, så skjer det heller ikke noe utvikling. Dette handler om holdninger, og holdninger endres kun gjennom et bevisst og målrettet arbeid på mange felt.

Demokratibygging:

- Videreutvikle ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter som en arena for utvikling av demokratisk medborgerskap
- Inngå en forpliktende samarbeidsavtale med Arkivet om finansiering og samarbeid.
- Aktiv bruk av ungdomsråd.
- Agder fylkeskommune som en FN-fylkeskommune.
- Støtte lokale tiltak og strukturer som styrker deltakelse av underrepresenterte stemmer i demokratiet som barn, ungdom og minoritetsgrupper.
- Støtte tiltak for inkludering, demokratiopplæring og forebygging av rasisme og voldelig ekstremisme

En satsing på folkehelse:

- De videregående skolene skal ha tilgang til uteområder som fremmer aktivitet og fellesskap.
- Beholde alle de fylkeskommunale tannklinikkene i Agder gjennom å satse på rekruttering og tilbud også til voksne betalende pasienter ved disse klinikkene.
- Sørge for at de fylkeskommunale tannklinikkene har kapasitet til å behandle de gruppene som regjeringen gir rabatterte tannhelsetilbud som et ledd i å likestille tannhelse med øvrige helsetjenester.
- Sikre en fylkeskommunal tannlegevakt slik at innbyggere i hele Agder med akutte tannproblemer har tilgang på akutthjelp når de trenger det.
- Innføre en folkehelsesatsing inspirert av ABC metoden og Islandsmodellen hvor man sammen utvikler gode forebyggende tiltak for å bedre levekårene for befolkningen. Islandsmodellen har fokus på samarbeid mellom frivillighet, hjem og det offentlige, mens ABC-metoden retter seg mot hele befolkningen for å gi alle mulighet til å være aktive, pleie relasjoner til andre mennesker og engasjere seg i meningsfulle aktiviteter. Dette mener vi er vesentlig for å utvikle en god folkehelse og gode levekår.

- At alle tre sykehusene i Agder skal bestå og videreutvikles. Arendal og Kristiansand videreutvikles som store akutt sykehus Flekkefjord som et sykehus med akuttfunksjoner. Det må skapes en forutsigbar oppgavefordeling mellom sykehusene som skaper motivasjon på alle tre lokasjoner.

Alle skal med

- Innføre et kulturkort for ungdom som gir gratis eller rabatert tilgang på kulturopplevelser til ungdom mellom 13 og 19 år.
- Bevare viktige institusjoner som Ungdommens Kulturmønstring (UKM), den kulturelle skolesekken og den kulturelle spaserstokken.
- Utvikle Agder til et festivalfylke gjennom tett samarbeid mellom frivilligheten, næringslivet og fylkeskommunen, samt gjennomføre egne tiltak fra fylkeskommunen som sikrer nødvendig forutsigbarhet for festivalene.
- Sikre brukermedvirkning i fylkeskommunale prosesser.
- Øke pengestøtten til folkehelse tiltak i regi av friluftsråd og frivillige organisasjoner. Universell utforming er et viktig prinsipp i dette arbeidet.
- Støtte kompetanseheving og inkluderende tiltak i regi av frivillige organisasjoner. Bl.a kurs for ledere og trenere.
- Etablere en kunstnerresidensordning i Agder i samarbeid med kommunene.
- Fylkeskommunen skal være en støtte for kulturutvikling, kulturminnebevaring og bygningsvern i kommunene.
- Frivillige organisasjoner skal gis tilgang på fylkeskommunale lokaler, samt gi gratis leie til barne- og ungdomsorganisasjoner.
- Legge til grunn akustiske kvalitetskriterier ved nyinvesteringer og utbedringer av alle musikkøvingssrom i fylkeskommunalt eie.
- Spille på lag med frivilligheten, idretten og kulturlivet med enkle søknadsprosesser og treffsikre ordninger.
- Melde fylkeskommunen inn som medlem i norsk kulturskoleråd og utvikle et regionalt fordypningstilbud til kulturskoleelevene i samarbeid med de kommunale kulturskolene.
- Styrke likestillingsarbeidet i regionen, og legge til rette for at Senter for likestilling ved UiA kan videreutvikles.
- En større andel av støtten til idrett og kultur må til arrangementer som vektlegger inkludering av mennesker med ulike funksjonsnivå.
- Styrke den immaterielle Unesco-statusen innenfor setesdalskulturen og klinkbåtbygging.
- Universell utforming skal være et viktig prinsipp når det gjelder by- og tettsteds- og distriktsutvikling. Dette skal også gjelde egen gammel og ny bygningsmasse.

5. Agder, en kompakt og sømløs region

Klimaendringene er en global utfordring som kun løses hvis vi alle bidrar. Gjennom fylkeskommunens ansvar for kollektivtransport, og som eier av store offentlige bygg, har vi en mulighet til å bidra med konkrete virkemidler som reduserer utslipp og forbruk av strøm. Med ansvar for videregående opplæring kan fylkeskommunen sørge for at klima blir et yrkesvalg i skolen og utdanne arbeidskraft landsdelen trenger for å være fremtidsrettet og klar for nye klimavennlige næringer.

1 Klima på alvor

- 2 - Agder skal være en foregangsregion for reduksjon av klimagassutslipp med minst 55
- 3 prosent gjennom elektrifisering av hele transportsektoren.
- 4 - Sentralt for vår næringsutvikling er en satsing på utbedring av strømmettet i fylke, økt
- 5 tilrettelegging for elektrifisering av havnene og tilrettelegging for energilagring.
- 6 - Natur- og landbruksområder må ivaretas for fremtidige generasjoner, og være en del av
- 7 regionens ressursgrunnlag og identitet.
- 8 - Strandsonen langs sjø og vassdrag må skjermes mot utbygging, og vannforekomstene i
- 9 regionen må sikres god kvalitet.
- 10 - Klimabudsjett- og regnskap og arealbudsjett -og regnskap er viktige verktøy for Agder
- 11 fylke i arbeid med klima og miljø-spørsmål.
- 12 - Vekte klima -og miljøhensyn med minimum 30 % i offentlig anskaffelser og høyere der
- 13 det er relevant.
- 14 - Styrke arbeidet for sirkulær økonomi ved blant annet å stille strengere krav til gjenbruk i
- 15 offentlige byggeprosesser og innkjøp. Dette kan skje f.eks ved gjenbruk og salg av fullt
- 16 funksjonelle brukte materialer fra bygg som rives, rehabilitere eksisterende bygg fremfor
- 17 å bygge nytt og gjenbruke møbler og interiør.
- 18 - Nybygg bygges som plusshus.
- 19 - Investere i solceller og lokal energiproduksjon, blant annet legge solcellepanel på våre
- 20 fylkeskommunale bygg.
- 21 - Etablering av næringsklynge for utslippsfritt båtliv.
- 22 - Støtte kalking av aktuelle vann og vassdrag.
- 23 - Støtte tiltak for å utrydde uønskede arter, som f.eks stillehavsøsters og krypsiv.

25 Veien til et grønnere samfunn:

- 26 - Jernbanen er en viktig del av det samlede kollektivtilbudet i regionen. Det må derfor
- 27 fortsatt jobbes for en sammenkoblingen av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen.
- 28 - Fylkeskommunen skal ta ansvaret for kollektivtilbudet inn i egen organisasjon.
- 29 - Tilbringertjenesten AKT-svipp må utvides til flere brukere og i flere kommuner og
- 30 fylkeskommunen må gå i dialog med kommuner om tilskudd til egen tilbringertjeneste.
- 31 - Frekvensen på bussavganger bør økes i og imellom de største byene.
- 32 - Sommerruter i distriktene bør utredes.
- 33 - Det settes en midlertidig makspris på 300 kr for et månedskort for unge opp til 30 år.
- 34 - Styrke og innføre lik ordning for transporttjenesten for funksjonshemmede (TT-tjenesten)
- 35 i hele Agder.
- 36 - Fylkeskommunen skal sertifiseres som «Sykkelveinlig arbeidsplass».
- 37 - Det bør etableres et sammenhengende sykkelveinett i byene. Dette skal så langt det er
- 38 mulig gi fysisk adskillelse fra andre trafikantgrupper, slik at et mangfold av syklist i alle
- 39 aldre opplever trygghet, god fremkommelighet og trafiksikkerhet.
- 40 - Fullføre utbygging av planlagte veiprosjekter som E18 (Dørdal- Tvedestrand og Arendal-
- 41 Grimstad), og E39 (Mandal vest – Flekkefjord) med 4 felt, samt Rv 41, Rv 9 og Fv 42, Fv
- 42 415, Fv 460, og fylkesveien mellom batterifabrikken og Eydehavn havn
- 43 - **Dissens: William Wathne, AUF:** Fullføre planlagte veiprosjekter som Rv 41, Rv 9, Fv
- 44 42, , Fv 415, Fv 460, og fylkesveien mellom batterifabrikken og Eydehavn havn, og
- 45 nedskalere de større veiprosjektene ved E18, Dørdal – Tvedestrand og Arendal-
- 46 Grimstad, og ved E39, Mandal vest -Flekkefjord, til vekselvis 2/3 felts motorvei med en
- 47 øvre fartsgrense på 90 km/t
- 48 - Det skal prioriteres gang- og sykkelveier innen 4 km fra alle skoler.

- 1 - Tilrettelegge for flere pendlerparkeringsplasser til både sykler og biler ved innfartsårene
- 2 til alle byer og tettsteder på Agder.
- 3 - Øke satsningen på nullutslipps kollektivtransport.
- 4 - Begrense etableringen av bomstasjoner slik at bomavgifter ikke blir en usolidarisk
- 5 belastning for familier og arbeidstakere.
- 6 - Bidra til flere ladepunkter for el-bil der hvor private aktører ikke etablerer stasjoner
- 7 - Fylkeskommunen skal være en pådriver for at det bygges ut bredbånd i hele Agder, blant
- 8 annet gjennom at det etableres egen tilskuddsordning for kommunene.
- 9 - Det må bygges flere holdbare venteskur ved bussholdeplasser.
- 10 - Kollektivtilbud må styrkes og samordnes slik at rutetilbudet er tilpasset skoledagen.
- 11 - Bussrutene må koordineres med tog og ferjetilbudet.